

LBRIS

We know
books

Iubim **Basarabia**

Articole jurnalistice.
Editoriale. Predici. Evocări

V o l u m u l 1

Ediție de
Lidia TROIANOWSKI

Știința

CUPRINS

Vasile Țepordei: o rază de lumină după un secol de înstrăinare (<i>Lidia Troianowski</i>)	5
--	---

Din revista STUDENTUL

Să luăm aminte!	22
Recenzie	30
Ce este și ce trebuie să fie?	34
[Despre poezia <i>Mărturisire</i>]	42
Domnului profesor Nicolae Iorga	47

Din revista LUMINĂTORUL

Întâmpinarea Domnului	48
A murit mândria preoțimii basarabene: iconomul mitrofor Constantin Popovici	52

Din GAZETA BASARABIEI

Buna Vestire.	56
Aureola de jertfă a Bisericii Basarabene a fost întunecată	57
Osana întru cei de sus	58
Sărbătoarea Paștelui	60
Ziariștii	62
Paștele Blajinilor	63

DIN ZIARUL CUVÂNT MOLDOVENESC

Hristos a înviat!	65
Viața în Rusia Sovietică	66

O cenzură moralizatoare	67
Ioan Gore	69
Nu stricați orzul pe găște!	70
Cuibul moldovenismului de la Suruceni	72
Duminica	74
A murit Alexandru David	75

Din ziarul BASARABIA (1941–1943)

Biserica Basarabeană	77
Mistica naționalismului basarabean	79
Crăciun basarabean	80
Paștele în Basarabia	82
Acum un an	83
Biserica Basarabeană și imperativul vremii	86
Basarabia în pragul noului an	87
Voluntarii pe frontul creștinătății	89
După un sfert de veac	90
Pe linia marilor împliniri	92
Cu fața spre Basarabia	94
Acum trei ani... ..	96
Crăciunul celor fără de Crăciun	98
Suflet românesc în Basarabia	99

Din ziarul RAZA (1931–1936)

Rostul religiei între celelalte obiecte de studiu	101
Pe tema calendaristică	103
Problema ieftinirii traiului și lupta dusă de ziarul <i>Calendarul</i>	104
Congresul Eparhial și problema zilei	106
Mucenicilor Nistrului	108
Suferinzii și omul cu inima de piatră	110
Biserica Creștină și viermii distrugători	111
Până când oare se va abuza de răbdarea noastră?	113
Vodă da, iar Hâncu ba!	114
O, tempora! O, mores!	116
Idealul uman și Sf. Înviere	117
Rolul Asociației Licențiaților Teologi	119
Clerul și viața politică (I)	121
Clerul și viața politică (II)	123
Demagogie, anarhie sau comunism?	125
Dar ai noștri ce fac?	127
România ruınată și compromisă	129
Un echivoc	130

O punere la punct	132
O boală veche	134
Bună-cuviință și anarhie	136
Să trecem odată la acțiune!	138
O problemă care cere rezolvare imediată	140
O modalitate se impune	143
Un dezechilibru în viața seminariilor	144
Guvernul se desolidarizează de acțiunea comunistă de la Tighina	146
Sensul și rolul mișcărilor tineretului universitar	148
De ce avem nevoie?	150
Biserica și presa	153
Calvinism, politicianism sau francmasonerie?	156
Imoralitate democratică	159
Clocotește... dar ofensiva e a noastră!	161
Patriarhul a vorbit!	164
Triumful Ortodoxiei	166
A învins naționalismul creștin	167
Spre o despărțire a Bisericii de stat?	169
Sărmană Țară, de vânzare!	172
Unirea Basarabiei	173
Paștele	175
Biserica n-a jucat niciun rol în actul Unirii Basarabiei?... ..	177
A spune adevărul!	179
Basarabia culturală	181
La o răscruce	183
Regionalismul	185
Caporalism și disciplină	187
Libertate și teroare	189
Basarabia are păr de lup?	190
Puhoiul sectar	192
O tragedie	194
Cumularzii	196
Dreptatea ofensată	198
Săraci în țară bogată	202
1934	203
Analfabet și semidoct	205
„Răsplată” de mântuială	208
Lichelism și caractere	210
„...și pre pământ pace!...”	212
Uneltirile unei caracatițe	213
Pedagogie polițistă	215

Generația tânără	We know	217
Zecce Mai	books	220
Feriți-vă de Rasputin!		221
Creștinarea tineretului		223
Veșnica minciună		224
O nouă „Icoană” Făcătoare de Minuni		226
Un eveniment internațional		228
O punere la punct		230
„Vivat Academia!”		232
Fiara apocaliptică pe Biserică!		235
Simbolul unității		237
Naționalism, șovinism și politicianism		238
Crăciunul de altădată		240
Societatea și caracterele		242
Sensul psihologic al Unirii		243
După Congresul Cântăreților		245
Comentariu politic		247
Societatea „Mormântul Domnului”		248
Preoții și politica		250
Batjocorirea clerului		252
Între teorie și realitate		255
Marea Adunare de protest a preoților și cântăreților contra reducerii salariilor		257
Racul, lebăda și știuca		260
Comentariu politic. Ce e cu frontul naționalist?		262
Problema unirii bisericilor		263
După cinci ani... ..		265
„Duhul să nu-l stingei”		266
Pe căile pribegiei		268
Aceleași veșnice moravuri!... ..		270
Un vis și realitatea!		273
Politica șușotelii!		274
Confuzii dăunătoare		276
Șantajul		278
Comentariu politic		280
Cozi de topor!		281
Alegeri de chiriarhi		283
Basarabia moare		285
Moralizare de sus		287
Biserica Basarabeană rusificatoare?		289
Țara nesiguranței!		291
Roaba poporului!		293

Clerul și școlile eparhiale	We know books	294
Există un pericol comunist?		296
Acolo unde a fost Rusia!		298
Demnitate și înjosire!		300
Jurământul preoților		302
Sărmanii cântăreți!		304
Justiția și-a spus cuvântul!!!		305
Pregătirea viitorilor preoți		309
Barbarisme îngrijorătoare		311
Problema stilistă		313
300 de mii de victime		315
Drumul Golgotei!		317
O rușine și un păcat		319
Comori neprețuite!		320
„Vrem libertate!”		322
Iar inchiziția!		324
Biserica și tineretul		325
Necesitatea modificării Legii stării civile		327
Tragedia sănătății omenești!		329
Congresul Clerului Ortodox		330
Păienjenișul formalismului		332
Ofensiva antistilistă		334
Criminalitate și vinovăție!		336
Vin sărbătorile...!		338
Cele două păci		340
 ICONOGRAFIE		 342

Din revista STUDENTUL

*Revista studenților în Teologie
din Chișinău*

Să luăm aminte!

După un interval de odihnă fizică și intelectuală, după un interval de izolare de viața studentească și de tovărășia nedespărțitelor cursuri de peste an, revenim la singuratica noastră facultate. Revenind, vom reîncepe studiile și vom audia cursuri, chiar în orele când vom fi indispuși și necăjiți. Le vom audia, căci obligativitatea frecvenței ne-o cere. Mulți dintre colegii vechi și dintre începătorii sânguincioși își vor face datoria ca și pe băncile seminariilor. Vom pregăti materiile, în măsura în care profesorii respectivi ni le vor cere. Vom pregăti lucrări de seminar, fiindcă regulamentul ne-o cere. Vom avea clipe de reculegere la rugăciunile zilnice și la serviciile divine săptămânale. Vom auzi sfaturi frumoase de la erudiții noștri profesori, toate le vom face, căci acesta este mersul vieții studentului teolog.

Dar, iubite coleg, aceasta e prea puțin, căci, lăsându-ne mânați de cursul ritmic al vieții reglementate de universitate, vom ajunge ca la sfârșitul celor patru ani de studii să obținem numai o hârtie scrisă frumos, cu sigilii și semnături indescifrabile și atâta tot! Aceasta o poate dobândi însă atât studentul capabil și sânguincios, cât și cel ce se bucură de simpatia profesorilor și de zâmbetul norocului.

Dar, scumpe coleg, ți-ai pus vreodată întrebarea: „Cine sunt, ce vor ei și ce pot?” Dând un răspuns în conștiința-ți la această întrebare, îți vei da seama bine de ce ai venit aici și ce ai de făcut! Chemarea noastră nu este numai să ne îmbogățim memoria cu cunoștințe noi, ci să ne formăm înaintea de toate o conștiință clară despre cele ce voim, despre cele ce avem în jurul nostru și despre cele ce ne așteaptă în calea-ne îngustă. Căci, pe cât este de frumoasă sfânta-ne chemare, pe atât este de grea și spinoasă. „Nouă, teologilor, spune dl prof. Th.M. Popescu, ni se deschide intrare și privire în regiunea cu înălțimi de cer și adâncimi de abis, care e sufletul omenesc cel plin și frământat de gânduri și pasiuni vechi ca lumea și multe ca frunza și iarba.” Dacă medicul, pentru operarea unui bolnav, are nevoie, pe lângă cunoștințele necesare, și de instrumente speciale, cu atât mai mult noi, teologii, care vom deveni mâine-poimâine, medici și cooperatori ai atâtor și atâtor boli de natură spirituală, va trebui să ne făurim noi singuri instrumentele necesare, căci nu le vom găsi nici în una din minunatele fabrici ale invenției moderne. Aceasta depinde de voința noastră și de mediul înconjurător. Și va trebui mult, mult de tot pentru a ne făuri aceste minunate instrumente. Dar să ne întrebăm, dragul meu: avem noi voința și terenul necesar unei formări cerute de frumoasa noastră misie? Să presupunem că le avem pe ambele, însă, draga mea, n-avem atmosfera prielnică. Lumea bolnavă de astăzi privește religia și deci și pe adepții ei ca ceva banal, ca ceva învechit. Când îi vorbești de Iisus, parcă o supără la ureche. Va trebui deci, pentru a fi ascultați, să-i vorbim cu foc și nu-i vom putea vorbi astfel până nu vom avea o convingere fermă în cele ce spunem.

După ce ai învățat trei ani de omiletică, îmi vei obiecta că n-ai nevoie de cuvintele mele. Așa o ziceam și eu, poate, acum un an, dar, dragă coleg, cruda realitate mi-a arătat că n-aveam dreptate. Noi trebuie să lucrăm nu atât cu cunoștința, cât cu conștiința. Îndeosebi în părțile ce le cunoști abia acum poate este un așa haos, încât nu mai știi câți mai sunt acei ce-și dau seama de cele ce voiesc și fac. Vino cu mine, dragul meu, cel ce ai trecut Prutul pentru prima oară, pentru o clipă numai, și-ți voi arăta o priveliște jalnică de tot.

Iată-l în fața-ți pe țăranul basarabean, pe urmașul din coapsa Daciei și a Romei, pe arcașul de odinioară al marelui Voievod Ștefan. Întrebă-l de păsul lui și îi vei plânge de milă. Îți va spune atâtea și atâtea, încât te vei întrista tu însuși. Întrebă-l ce părere are

despre frații din Moldova, Muntenia etc. Dacă îi vei spune că ești basarabean și îi vei căpăta încrederea, îți va spune că de la venirea lor ne-au năvălit toate relele, ne-au venit seceta, sărăcia etc., etc. Îți va spune chiar că îi sunt dușmani. Îi va numi cu așa cuvinte, încât nu-ți va veni să crezi că-ți vorbește un moldovean de baștină. Ca toate acestea, este o realitate. Vei deschide atunci ochii mari, mari de tot și ți se va părea că visezi. De vei întreba pe al doilea și pe al treilea, vei obține același răspuns. Și vei primi răspunsul acesta de la unii intelectuali chiar. Atunci, enervat și fără să gândești mult, vei zice descurajat: oamenii aceștia sunt nebuni. Sau vei repeta învechita formulă: „Sunt bolșevici”. Și prin aceasta n-ai făcut altceva decât ai adâncit prăpastia. E o stare de fapt, dragul meu, pe care o cunoaștem aproape cu toții, însă cei care sunt mai în drept să se gândească la îndreptarea stării de lucruri nu-i vedem să se afirme aproape deloc.

Dar pentru a nu te lăsa la impresia ce ți-ai făcut-o din conversația cu cei câțiva reprezentanți ai masei poporului de jos, ascultă-mă, ca pe unul ce cunosc lucrurile, să ți le reprezint în icoana realității.

Chiar din primele zile ale unirii provinciei noastre cu partea străbună, nu i s-a creat atmosfera aceea, de care avea absolută nevoie. Îndeosebi pe la țară – nu vorbim de orașe, deoarece aci e un „amestec neamestecat” de lume – din cauza lipsei de elemente, ce fuseseră secerate de crudul război, au venit unii oameni ce numai binele țării și al neamului nu-l voiau. Aceștia, funcționând ca percepatori, jandarmi etc., cu nimic nu se deosebeau în conștiința blajinului nostru țaran de asprul și crudul moscal de odinioară. Crede-mă, dragă, când îți spun că fiind copil pe atunci, când auzeam că vine „jandarmul” sau „perceptorul”, mi se ridica părul în vârful capului de frică. Oamenii chiar, de multe ori se ascundeau prin păduri, pivnițe etc. A venit apoi îndată și otrava politicianismului întunecat, care a adus numai minciuna și parvenismul. Căci, dragul meu, politica de astăzi nu este altceva decât un mijloc de a întuneca conștiința și a atrofia simțul binelui și al dreptății. Și acest suvoi a mers atât de repede prin elementele corupte ale diferitor partide, încât țaranul de azi nu mai are încredere în nimeni și când au venit, în urmă, adevărații oameni de bine, de acolo și pe acolo pe unde și de unde vii și tu, era prea târziu, căci răul dovedise. A-i arăta astăzi țaranului nostru realitatea lucrurilor e foarte greu, căci aproape nici nu te mai ascultă. De criza mondială nici nu încerca

să-i vorbești. Până la atât s-a descurajat masa de mersul ciudat al politicii meschine de astăzi, încât nu o dată în cursul verii mi-au adresat următoarele cuvinte: „Domnule, cu ce este mai rău peste Nistru decât la noi? Nu ne-a sechestrat percepția tot ce avem în casă? Deci nu este tot al statului? Mai pot fi eu astăzi stăpân pe averea mea, care se ruinează? Mai pot eu lucra cu tragere de inimă unicul meu ogor? Și deci nu este paralizat individul în exercitarea profesiei lui?”

Ei, poftim, dragă coleg, starea de lucruri! Aceasta însă relativ e puțin. Să-mi răspunzi acum, te rog, la o singură întrebare: care este arma prin care poți robi opinia publică? Îmi vei răspunde că este presa. Da, exact! Ei, află, dragul meu că într-o provincie ca Basarabia și într-un oraș ca Chișinăul, cu 300 de mii de locuitori, n-ven niciun cotidian românesc! Avem în schimb patru cotidiane rusești și șase evreiești. Marea majoritate a ziariștilor sunt evrei, care, deghizați sub diferite denumiri ca liberali, țărăniști etc., propagă aproape fățiș otrava comunistă. Au robit opinia publică din provincia noastră și o țin strâns în ghearele atmosferei lor diabolice. Sub cuvânt că luptă contra comunismului, îl servesc în mod indirect, creându-i terenul necesar. Din numărul destul de mare al abonaților din provincie chiar, 80% primesc și citesc slova străină, ignorând aproape cu totul slova română. Foarte mulți intelectuali cunosc limba română numai din rapoartele oficiale. Este o crudă și tristă realitate, care trebuie să ne dea mult de gândit. Și ar fi absurd ca cineva să ne ceară numai nouă îndreptarea stării de lucruri. Noi, cei înzestrați cu entuziasmul tineresc, trebuie să dăm însă semnalul!

Ne vor obiecta mulți că nu înseamnă că dacă ziarele sunt rusești, nu trebuie să le citească lumea. Justă obiecție! Ea însă rămâne în picioare numai atâta timp, cât prin aceste ziare, scrise în limba minoritară, se aduce un mic folos sau cel puțin nu se atacă interesele naționale și mai presus de toate interesele Bisericii dominante. Dar presa străină din capitala provinciei noastre ne-a fost potrivnică chiar din primele zile ale înființării facultății și unirii. Zi cu zi și pas cu pas ea a căutat să găsească „ceva” de care să se agațe și apoi să urmeze comentarii peste comentarii, în care să fie murdărit atât prestigiul studențimii și al neamului, cât și a tot ce are nația noastră mai scump: prestigiul Bisericii. Deși în cursul anului trecut studențimea teologică grupată în cercul misionar

„mitropolitul Ciurie” a pătruns departe în mijlocul maselor lăsate în părăsire de toți și exploatare de valurile sectare, potrivnice Bisericii și statului, deși au ajuns la distanțe de sute de kilometri, mergând de multe ori pe jos chiar, și au reușit să readucă la ortodoxism mulțime de suflete și să pună temelia unei frumoase Biserici, niciunul din cele patru cotidiene rusești n-a spus un cuvânt cel puțin de această activitate. Nicio iotă! Și când un creștin de bună-credință a scris câteva cuvinte despre activitatea studenților, redacția unuia dintre cele patru cotidiene nu i-a răspuns clar și răspicat: „Nu publicăm lucruri de așa natură, deoarece nu-i interesează pe cititorii noștri”. Și trebuie să ținem minte că directorul ziarului cu pricina este un fost ministru român. Dar, iubite coleg, pe paginile acelorași ziare, care despre Biserica Creștină nu publică decât calomniile, nu este zi lăsată de la Dumnezeu în care să nu se preamărească cutare gest sau faptă a rabinului x, y etc. sau a cutărei asociații evreiești. Însă nicio asociație creștină de bună-credință nu-și poate avea însemnate unele fapte, mai de văză cel puțin, pe paginile acestor ziare. Se pot deci numi ele rusești, în adevăratul înțeles al cuvântului? Firește că nu! Dar, cu toate acestea, poartă această numire. Și mirarea îți va fi și mai mare când îți voi spune că președintele presei din Basarabia este un evreu! Ce putem noi deci aștepta bun de la această presă pentru Biserica și neamul nostru? Ca să vezi însă până unde a ajuns lașitatea acestor dușmani ai Bisericii și ai neamului, ascultă-mă să-ți povestesc un fapt numai: într-una dintre duminicile lunii martie, cercul misionar, de care ți-am amintit mai sus, hotărâse să țină o serbare religio-culturală în comuna Costești, județul Lăpușna.

Ei, dragul meu, după două zile de la hotărârea luată, ce se întâmplă? Presa aceasta, ce poartă numele de rusă, a scris pagini întregi în care arată opiniei publice că studenții în frunte cu prof. Vl. Burjacovschi nu voiesc să țină conferința, ci să provoace bătăi între creștinii și evreii sus-numitei comune. Au cerut chiar directoratului ministerial să ne interzică ținerea conferinței. Au reușit astfel să influențeze inspectoratul școlar ca să ne oprească ținerea conferinței în școală, fiind astfel nevoiți a o ține în biserică. Orice serbare, orice conferință, orice întrunire și excursie cu scop religio-cultural sunt interpretate diabolic de presa potrivnică. Îndată ce află de o astfel de mișcare, a doua zi scot pe o întreagă pagină un titlu ca acesta: *Huliganii de studenți provocatori de*

bătăi la Costești, Buga, sau plămulesc spargerii de geamuri etc., etc. Și niciodată nu vorbesc de studenți, fără să-i numescă „huligani”. Studențimea noastră teologică a ținut în cursul anului trecut mai mult de douăzeci de șezători religios-culturale atât la oraș, cât și la sate. Cine a citit însă un cuvânt în ziare despre aceste șezători? Desigur că nimeni, deoarece „pe cititorii” presei străine nu-i interesează asemenea lucruri.

Publicul citește ce îi dai. Și dacă o zi, două citești același lucru, deși poate la început te îndoiai de realitatea lui, în cele din urmă ajungi să crezi, fără să-ți dai bine seama. Școala, armata și Biserica, acești trei factori fundamentali ai statului nostru, n-au fost cruțați de pana diabolică a acestei prese. Toate au fost atacate la orice pas, inventând pe seama lor diferite învinuiri și apoi înfățișându-le „cititorilor” ei ca depravate, corupte etc., etc. Toată suflarea creștinească, de la „vlădică până la opincă”, a fost batjocorită de scorpia venită de la răsărit. Când a venit în sărmana noastră provincie un om de bine, un bun creștin și bun român, ca dl general C. Dragu, dar care nu era pe placul acestor „cetățeni ai Basarabiei”, imediat agenții puterii ce stau în dosul măștii de „presă rusă”, au intervenit la Ministerul de Interne și au început războiul pentru „a-l trimite îndărăt peste Prut”, căci, pornind o frumoasă acțiune pentru popor, îi incomoda și nu-i lăsa în largul lor să-și desfășoare satanica lor acțiune. Și cât n-au țipat când au văzut că nu reușese! Ca să vezi însă cât de îndrăzneți și de obraznici sunt conducătorii acestei prese, îți voi cita câteva pasaje dintr-un proces-verbal al Camerei de Comerț din localitate, ședința Camerei fiind condusă de unul dintre ziariștii presei „basarabene”: „Dl S. Ohendrich cere lupta împotriva autorului moral – al unei manifestații – pe care îl numește în persoana dlui general Dragu, care a spus într-o conferință că locul evreilor este la Palestina. Propune soluția: la violență să se răspundă cu violență”. Iată-ne deci în fața unei hotărâri, luată în ședința oficială a unei instituții recunoscute de stat, care propune „lupta” și „violența” contra cui? Contra capului armatei. Mai vrei ceva? Armata îi incomodează, de școală nu mai încap, iar Biserica și interesele ei nu-i interesează pe cititorii captivați decât atunci când scriu romane ca „Tainele casei mitropolitane”, ori atâtea și atâtea bârfeli la adresa clerului și a ierarhilor. La Sf. sărbători ale Crăciunului, Paștelui etc. în loc ca cele câteva mii de abonați ai acestor ziare să citească un cuvânt bun pe paginile ce plătesc, ochii nu-ți văd

decât murdării și calomnii. Bineînțeles că și cultura îi indispuie pe acești „cetățeni”, căci prin ea văd că vor scăpa din mână, pe lângă o mare parte de cititori, și o pradă

Grasă. Să-ți aduc ca dovadă numai un pasaj din același proces-verbal: I. Rozenblatt arată că deunăzi Camerei de Comerț i s-a cerut avizul de către „Uniunea Proprietarilor” pentru deschiderea unei noi facultăți la Chișinău. D-sa cere Camerei nu numai să se opună la înființarea unei noi facultăți, dar și „să ceară desființarea actualei Facultăți de Teologie, ai cărei studenți, ziși mai bine bandiți, viitori preoți, terfelesc prestigiul Bisericii”. Ai auzit?! Pe un evreu îl doare inima de Biserica Ortodoxă?

Un evreu, într-o ședință oficială declară pe studenții unei Facultăți de Teologie bandiți! Ia spune-i însă că e evreu! Îți va riposta zicând că este rus. Iată dar ce fel de ruși se opun intereselor creștinești și românești în Basarabia. Căci, dragul meu, eu mă închin înaintea unui rus veritabil, care totdeauna a fost și este la locul lui. Dar cum vezi bine, acei ce conduc presa, creând atmosfera favorabilă comunismului, acei care nu încap de Biserica, de școală, de armată, de studențime, cu un cuvânt, de tot ce este creștin și român în această provincie, nu sunt basarabenii și nici rușii veritabili ai Basarabiei, ci sunt fiii lui Iuda. Amintește-ți acum, dragul meu, de atmosfera creată în primele zile ale Unirii de unele elemente, de politicianismul ai cărui reprezentanți în mare parte au urmărit numai să-si ridice palate și să-și facă vile ca-n povești prin Italia, Franța etc. Și dă-ți bine seama de rolul ce l-a jucat și-l joacă această presă străină, care pe toate căile caută să mențină în provincia noastră aceeași atmosferă nefastă și, punând mâna pe piept, spune-mi sincer dacă n-ai fi spus și tu același lucru, în locul țăranilor, cu care ai conversat la început, bineînțeles dacă ai fi fost în situația lor.

Și acum mărturisește-mi durerea ce o simți, văzând în fața ta acest orizont atât de noros. Cred că te doare, cum mă doare și pe mine. Și sunt mulți dintre acei ce simt ca și noi! Să-ți aduc ca exemplu mărturia făcută de părintele Gala Galaction la Teatrul Național din localitate, cu ocazia sărbătoririi dlui Mihail Sadoveanu: „În această Basarabie iubită, am răzbătut cu armata, am răzbătut cu administrația, am răzbătut cu școala, dar... n-am răzbătut cu sufletul”. Mărturia unei personalități ca părintele Gala Galaction cred că îți va da mai mult drept să crezi în cele ce ți le-am arătat în puține cuvinte numai.

LIBRIS.ro

È indiscutabil, starea lucrurilor trebuie îndreptată. În niciun caz însă nu prin anchete oficiale, cum le fac cei de la centru, care trec în plimbare numai pe la noi și, plecați la București, declară: „E liniște și bună pace în Basarabia”. Informațiile ce i-au determinat să facă această declarație le-au primit de la reprezentanții politici, care de multe ori nu reprezintă decât interesele lor personale. Sau chiar dacă le are de la un mănunchi de țărani ce au învățat cu câteva zile înainte formula dictată de „domnii deputați, senatori etc.”, de asemenea n-au nicio valoare. Să pleci urechea acolo de unde vine durerea, să te cobori în mijlocul poporului și să-l întrebi ce are pe suflet și atunci vei vedea simptomele zilelor și evenimentelor ce ne amenință. Nu este o glumă afirmația că comunismul francmasonic își înmulțește rețelele. Iată că la Tiraspol, la câțiva kilometri de Chișinău, „scorpia de la răsărit” a instalat un centru radiofonic de emisiune, de unde fac propagandă în românește. Pentru cine o fac și ce urmăresc? Să răspundă acei ce au primit și primesc sute de mii și-l distrug pe cel ce n-are nici strictul necesar. E o răspundere, pentru care ne vor blestema strămoșii, ne vor blestema miile de eroi ce și-au pus viața pentru înfăptuirea „frumoasei grădini”, pe care contemporanii o lasă să se părăginească.

Noi însă, dragul meu, să ne ferim de blestemul celor din morminte și să fim atenți la cele ce deunăzi unul dintre erudiții noștri profesori ne spunea de la amvon: „Voi, tineri studenți, aveți marea datorie de a forma o conștiință religioasă în societatea de azi”.

Să formăm deci ceea ce lipsește. Pentru aceasta însă este absolută nevoie ca să fim toți ca unul și unul ca toți. Să fim cimentați de magnetica putere a solidarității. Fără de aceasta nu vom putea înainta niciun pas. Îmi vei spune poate: „Să formăm la început conștiința națională și apoi pe cea religioasă”. Îți voi răspunde negativ. Pentru ce? Pentru că ciudata stare de lucruri ce ți-am expus-o până aci a format în conștiința țaranului ideea că „tot ce e român” e egal cu noțiunea de păgâni. Căci românii ce i-a văzut în mijlocul lor, și care nu erau decât percepători, jandarmi, agenți electorali etc., îți poți da bine seama ce impresie i-a făcut bisericosului nostru țaran.

Noi deci, formând conștiința religioasă, vom forma-o indirect și pe cea națională, căci haina cuvintelor ce i le vom împărtași fiind cea română, rolul ni se va dubla.

Astăzi mai mult ca oricând primejdia bate la ușa societății descurajate, bate la ușa țării și mai puternic ca oriunde, bate la ușa

Basarabiei. Răul din afară i-a întins deja mâna celui dinăuntru. Astăzi mai mult ca oricând se simte nevoie de voințe tari și caractere de fier, de oameni cinștiți și, mai presus de toate, se simte nevoie de oameni gata de jertfă, fără jertfă nu se poate face nimic. Glasul datoriei, dragul meu, ne strigă puternic: „Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri”. De doisprezece ani de zile „unirea și închegarea sufletească” scapă de pe buzele multora. Acest sirigăt sfânt însă a devenit o minciună pentru mulți. Pe acel care strigă în gura mare „Unire și frăție” și propagă vrajba politică și dezbinarea să-l excludem din mijlocul nostru.

Avem nevoie de duhul frăției. Avem nevoie de solidarizare. Uniți „toți cu unul și unul cu toți”, să ieșim în limitele posibilității din orașul înstrăinat și acolo la țară, acolo unde terenul ne e favorabil, acolo unde suspinele sunt amare, acolo să ducem lumina. Picăturile de apă pot sfărâma granitul, cu o singură condiție însă: să cadă mereu în același loc. Oare noi nu suntem mai puternici decât aceste neînsemnate picături de apă? Oare noi nu vom putea sfărâma peretele întunericului ce ține ca în lanțuri pe scumpul nostru țăran? Oare noi nu vom putea cuceri pe cititorii presei străine. Să arătăm lumii cine suntem și ce voim și atunci nu vei mai fi nici tu „de peste Prut” și nici eu „bolșevic”.

Aceasta ne e chemarea, acesta e strigătul zilei și aceasta ne e datoria.

(*Studentul*, an. III, nr. 16, octombrie–noiembrie 1930, p. 2–10)

Recenzie

Gala Galaction, „Roxana”, roman. Editura S. Ciornei,
București 1930

Apariția „Roxanei” a fost pentru mulți cunoscători ai părintelui Galaction un nou prilej de a sta de vorbă mai de aproape cu cel ce a știut să împace Biserica cu literatura contemporană. Aceeași voce mlădioasă de amvon, același chip „tolstoian” și aceeași îngăduință și bunătate fără margini este zugrăvită pe paginile „Roxanei”. Același suflet larg, care crede fără nicio îndoială că „nu se poate ca mârșevnia acestei lumi să mai stăpânească biata ființă omenească”, îl ai în față la orice pas.

Romanul e scris sub forma spovedaniei unui tânăr și entuziast preot, adresată confratelui mai în vârstă, căruia îi datorează în cea mai mare parte îmbrățișarea carierei clericale, precum și jocul sacru din sufletu-i convins creștin. Preotul Pavel, eroul romanului, reprezintă pe clericul ideal, așa cum îl dorește autorul. Îl ia de tânăr și-l pune în fața luptei cu viața. Spre deosebire de preotul părintelui I. Agârbiceanu din „Legea minții”, a cărui viață este înfățișată din momentul când părăsește căsuța modestă a bădicului – și până atunci când ajunge să se vadă biruitor al tuturor piedicilor vieții, preotul primului roman al părintelui G. Galaction ne este înfățișat din clipa când misia îl cheamă să spulbere norii ateismului, indiferentismului și întunericului din turma-i părăsită de toți și până atunci când este pe punctul de a-și realiza visul dorit. Într-un moment de oboseală și descurajare, se adresează confratelui său: „Nu este durere mai mare decât să-ți aduci aminte de vremea fericită, atunci când ești în zile de ticăloșie”, spune el bătrânului duhovnic. De la început chiar, descurajul străbate ca un fir roșu întregul roman. Entuziasmul lui tineresc se izbește puternic de cinismul societății și de brutalitatea medicului. Primind ca parohie un cartier din apropierea Bucureștilor, lipsit de biserică și de orice mediu creștin, el dorește cu înfocare să-și reverse cunoștințele acelor care îi fuseseră încredințați. Neavând local destinat, se adresează directorului școlii, care însă îl privește cu neîncredere. Constată că omul școlii nu avea nicio idee de creștinismul viu și închinat durerilor populare. Nu văzuse niciodată pe omul bisericii coborând în mijlocul mulțimilor agitate și creând, din haosul inimilor, divina armonie a celor Nouă Fericiri... Lăsându-l în clasă, îi spune fără înconjur: „Umblă după potcoave de cai morți”. Aci constată cu durere că laicul n-are ceea ce trebuie să aibă, fiindcă trimisul lui Iisus a îngropat talantul său. Societatea nu-i creștină, fiindcă clerul însuși este departe de ceea ce este creștinism viu, a te îmbrăca în haina clericală înseamnă a te îmbrăca neapărat cu haina zelului și a iubirii lui Paul de odioasă. Atât la cei de sus și la cei de jos, cât și la cler, creștinismul ajunge numai până la urechi sau cel mult unii își îmbogățesc memoria, pe când biata inimă rămâne rece. Preotul nostru, înzestrat cu căldura Sf. Pavel, caută să-și cunoască amicii și inamicii, caută să câștige frontul. „Din punctul de vedere al simțirii și al concepției creștine, observă Crai-nicul lui Iisus, este greu de stabilit balanța câștigului și a pierderilor